

ЧҮГЕ ДОРАЙТААН БИС

Бистиги Кызыл-Мамалыкта тууруу заводуусу тутунуп, тургустунганда бээр он ажал чыл болуп турар. Бо уеник дургууда районуну болгон Ак-Довурак хоорайнын туудугуларына дык хой тууруу бо бергенин тутунган туудугуларды өскүдүр. Чокуу чыгарга чедир бистиги завод мурнакчы буюрдууларынын санына кирип, чыл бүрүдө мактамп-даа келдики. Каныгыда организация чыл бүрүдө өргүзүп-дедики, буюнуу материал-техниктиг баалаам быжгар ужураат. А бистиги заводуусу алгаш көргө, ичиги энес, чылдык-на дедир барып, ажал-иживис хөнүөстөп, ай, квартал планы-высты күтүстөйи, туудугулары тууруу материалдары-биле хандырып шылаайи келдики.

Бо бүгүнкү чылдагыны түзүө? Мында көптүгү-даа, жеп чок-да чылдагылар бар. Бо чылдык январь, февраль айларда бистиги завод 930 муң тууруу буюрдуу үндүрүр турган, 703 муң тууруу буюрдуу. А ам март айда баа-ла көргүзүүсү куу, хүнде 18—19 муң тууруу буюрдуу үндүрүр планымыс чүгө 13—14 муң чедип турар.

Ажылчыннарга сөс

Бисте хой чыдарда ажылдап келген мурнакчылар хой, коллективте 80 ажал ажылчылар бар. Эң илангыч Базыр Фирма, Зинаида Кужугет, Хомушу Шайлыг, Зинаида Кучан-оол, Александр Сарылар дэс өскөлерин-даа мактап, алап болур. Бистиги билег-мергезиланыс, арга-дуржууларыс баа-ла өтөр.

Бандыг-даа дериг-херекселди чогуур үезине солуп, дериг-септер ужураат. Бистиги заводууста дериг-херекселдер өргөжүрүн, чаартып чыгыр ужураат чүгүдөр хой. Иччалла-даа бо талаам-биле чыл бүрүдө чугаа чоруп-ла турар, а херек кырында кылдынын турар чүө чок.

Тууруу хенерлер турар хетте вентиляция ажылдавайи турарында чек ишти кезде иш-бөс далаан, баяр ийи метр-ден ийи чүө көзүбөс. Довурак-хоорун үндүрүрүр хой-лайлар үрелик, форточка чок. Бо бүгүнкү ужуруудай ажылчыларнын ажылдан үпөр-кирер чоруу хой, күш-ажылдык буюрдуулар чыгыс. Заводта эр улус чунар чүгө чангыс чөр ажылдап турар, ижер, хол чүрү бешип арыг чүө чок.

1972—1974 чылдарын сакты-дыр бис. Иччал заводка газтыг сугуу-даа кылдып турган, көргүзүүсү-даа белик, социал-дистиг чарышты ай санында түнөп, мурнакчыларын шандап, мактап турар. Ам ичиги чүө чок. Газтыг суг кылып турган чөр хандыган, социалдист чарыш-даа тутунурун. Эрткен чылдык бирги чарышым социалдист чарыш чүгүр чоруп келген чүө, оң соонда бо ажал чоругустан. Бо чылдык эрткен айларында чөкөр арамгы-даа, бригадалар, түс-түс ки-

жилер арамгына чарышты түнөведи. Улус кымак ажылдап турар-даа, деткиче чок боор-дур.

Буниже дой-довурак киир иши турар өргөжүрүн трактор бар. Ол болганчок-ла үрели бээр, ажылчымыс турганар. Март айа бези 2—3 хун ажал чок болдуусу. Кызыл дой-довурак баа-ла үсү бээр, курлаар чок. Ич иштинде дериг-херекселдер, пресс баа-ла үрели бээр, а бисте механика цехиниң ажылчылары слесарьлар, механиктер шунту шалымчы ажылдык болган, чүгө 4—5 шак чедир ажылдаш, чана бээр, дежурныйлар артыс, үрелишкин болура, алаа турар алаар-дыр. Бо талаам-биле биске инженер-техниктиг ажылдакчыларың дузаам эвээн, олар пехтерге барык кел-бес, мастераривистинг солчуру-ла хой.

Амгырал хандырылгавысты алгаш көргө, баа-ла шолууд энес. Бистеге тускай хенерин, хол хандырын бербестөөн. Тууруу заводунга хол хамы чок-ка канчап ажылдаар боор.

Бистеге хүнүн-не сүт бээр ужураат. Ичиги түрбүжө, ийи бидонку орнуңга колдуунда чангыс бидон сүт көөр, ол чединсө.

Кызыл-булукуус бар, ол колдуунда шоочалыг турар, хура-сугаа, өнү-тоглаа, лекция, бөсөдө болбас-тыр.

Тууруунун шынары багай. Мону өскүрдөр дөшт, демисел колдуунда чоруйаи турар. Тууруу кургадыры-биле көп тур-барус эвээн, иччалган тууруунуң шынары багай болуп турар.

Чурттуң мурнакчы буюрдуулары ону беш чылдын планынын хуусаа бетинде күсөдир дөшт. «Дождь турарлар чок ажылдаар», «Эвээн составыг бригадала-биле хой ажылды кылдыр» деп эгелээшкенирин үндүрүп, чүгө план күсөдир энес, а ону ажы күсөдир турарын солун-сеткүлдерден номчу, радио, телевизорлардан дыннап, көрүп турар бис. Илангыч ретовучуларым, сверловчуларын ол талаам-биле эгелээшкени дык солун, өөрлөдүр. Ону пропагандалар, ажылчыларга ол дугайын өөредип тайылырлар ажыл бистиги заводта шунт чоруйаи турар. Ол—үениң негелээшине дүшпөс деп болуп турар бис.

Бо бүгү чылдагыларнын ужуруунан планымыс күсүстөйи турар деп биске. Жокчулашкынын чок кылдырык районың удуртуу организациалары бистиги коллективке чогуур дузаам чедирип, ажал-иживисне чөптөстөрн чабылдыр-биле практиктиг хемчегерин аларын күзөп, дилеп турар бис.

Т. ООРЖАН,

А. НУЖУГЕТ,

Кызыл-Мамалыкта тууруу заводунуң ажылчыларын.

Партийжи амыдырал

АРГА-ШИНЭЭ БЕДЭЭН

Партия аге организациаларын, партбөлүктөрүн узуртун доктаамал сайырап-гайжыдарынын, политиктиг, ажал-агай болган идеолоттуг сорулгаларын шийтир-лээриниң оларын ролон база дайынчы арга-шынээн беддериниң айтырылган СЭКП Топ Комитеди чер-чөдө партия комитеттериниң кичээлгеиниң төвүгө тургузуп келген болган тургузуп-даа турар. Иччалга партиянын XVII област конференциясы бо айтырыгже база улус кичээлгеин салган.

Ол бүгүнкү узуртулга бодуругам, «УТКА 25 чылы» совхозта партом (секретары С. Долгар) шунт-ла материалдыг чаагай кезикти буудуп турар черлерде партбөлүктөрүн, партия аге организациаларын быжгарлаар, күш-ажылы коллективтерге оларын ролон улам күштөдир талаам-биле толоргай ажылдарын чорудуп турар. Хамыктын мурнунда оларны дамчытыр буюрдуун шийтирүүн узастоктарына коммунистери быжгарлаарык, коллектив буюрун оларын салдарын беддериниче кичээлгеин күштөдирген. Ичтиниле бис совхозта бүгү коммунистеринг 79,6 хуузу материалдыг буюрдууге хаара туттуган.

Сөөлгү үедө Арыг-Узунде, Ишти-Хем салбырында партия аге организациалары, Арыскан сүт-бараан фермазында партбөлүк-түс-коллективтерге организациа болган кижиндикчи ажылды элөөн идея-келтиркен. Бо черлерде партия хуралдарын доктаамал эртирип, оларга партияны амырлардын болган буюрдуугеин дугайында чугула айтырыларын чугалайып турар. Чижээ, Арыг-Узунде партия аге организациа (секретары С. Моев) хуралына СЭКП кежигүңге кандидат стажи канчаар эртинер турарынын, политиктиг өөредилген, профивел болган комсомол организациаларын ажал-чорудууларынын, техника септелгенин, улусчу дружинанын ажылкын дугайында болган өскө-даа айтырыларын чугалайып, чогуур шийтирлерин хулаң алап, оларын күсөлдөйи организациап турар.

Партия аге организациалары коммунистеринг түс-туу-биле ажалче кичээлгеин күштөдирген. Ажылдык баа ажал-чаңында четтестериг коммунистер-биле шухууунун бөсөдаларын кылларын практикалап келген. Эрткен чылын 25 ичиги бөсөдаларын эртерген, тускай демделгелерин кылгылаан. Ичиги ажылкын кижиндикчи ужур-дузаам улуг бооп турар. Чижээ, ажал-чаңында четтестериг турган коммунист А. Семен-биле бөсөдө кылган соонда, оон ол чогуур түнөлдү кылган болган четтестерин эдип алган. Партия кежигүңү Д. Дорж мал кадарар ажылыга харымсалга чокталып турган, а өн-биле бөсөдө кылган соонда ол харымсалганы бедиткен.

Өн ангыда СЭКП Уставынын негелдери, партияни даалгаларын коммунистер канчаар күсөдир турарынын, кандидаттар кандидат стажи канчаар эртинер турарынын дугайында оларын дыннадырларын хуралдарга доктаамал ап турарын чүрүмчүтөп.

Арыскан сүт-бараан фермазында партия бөлүк (организациа С. Войбу) ажылы экижиткен. Партияны ажал хуралдарын доктаамал эртинер турар. Коммунист буюру мында даалгалыг, ону ак сеткилдиг күсөдир турар. Фермазын ажылдакчылары социалдист чарышта бурун хаара туттуган. Күш-ажылы коллектив эртен чылын сүттү буюрдуунин планын 101,1 хуу, күрүңгө сазарын 107 хуу күсөдир. Сүттү буюр болган сазар талаам-биле бирги кварталда фермадал арамгыда чарышка ол коллектив ам үш удаа тылекчи болган.

Партия чырыдышыкынын өөредилгениче кичээлгеин салдыган. Пропагандистер У. О. Дары-Сүрүн, Э. О. Самбыл, О. В. Стихин олар политбюронын кичээлин бекиткенге эртинер, хамы, эки бедеткелгай болуп, дыннакчыларын со-нуургалын бедиткен.

Совхоз буюрдуулгенинде коммунистерин хой кезин мурнакчылар, хой-инти-тилер боо берген. Хойжулар П. Шанмак, М. Чам-оол, П. Доржгай эртен чылын төрүүр чүс хойга оңаштыр 100-тен хой хурганарын, ап, дүк буюрдуу хулаңгезин күсөдир. Саачылар Д. Бадинам, Т. Саржап-оол, С. Ондар быжгарлап икес буюрдуунин 1700-тен 2300 гл чедир, сүттү сагган. Механизаторлар Л. Мандан-оол, С. Шаптар улестериг, эки ажылдап турар.

Иччалла-даа партия организациаларын, партбөлүктөрүн организациа күзөп бедир талаам-биле парткомунуң ажылында четтестер база бар. Машина-трактор мастерскааында, көдө Советте партия аге организациаларынын болган Арыскан школазында, хойжу бригадала партбөлүктөрүн партияни иштик ажылдары кош-кап. Партияни хулаңгезин оларга өскө-дө, эртен чылын чүгө үш киж СЭКП кежигүңгө кандидаттап кирген. Буюрдуулгени мурнакчыларын, эки ажылдык партия организациаларын, партбөлүктөрүн дуржуулаан мөңшөп, ичтөргөдө ажылды чоруттайи турар. Ишти-Хем фермазында партбөлүк кош-кап ажылданга ол коллектив сүттү буюрдуунин болган сазарын планын оңаштаган күсөдир турар.

Совхозта партия аге организациаларын, партбөлүктөрүн дайынчы арга-шынээн база ажал-агайы узуртуп, организациалары оларын ролон ал-даа бедир дөшт партом шудурга ажалды чорудар алаар.

Д. АРАКЧАА,

«Шынын» штаттан дашкаар корреспондентин.



«Хундуледиң Демээ» баа «Күш-ажылдың Кызыл Туу» өрнөрениң эдилкени Комбу Чырголович Иргит ырамын «Мөген-Бүрөн» совхозта 26 чыл улаштыр хой кадарып турар. Оң көргүзүү чыл санын-да бедит келген. Хураган баа дүк алыр талаам-биле Мөңгүн-Тайга районда мурнакчыларын өдүрунда турар. Эрткен 1978 чылда хоочун малчын төрүүр хой буюруулен-не хураганын, хой хойдан 1,5 гл дүктү алган. Бо чылын ол көргүзүлгенин улам бедир хулаңгезин алган, шудурга ажылдап турар.

ЧУРУНГА: К. Ч. ИРГИТ, В. КАРА-САЛДЫҢ фотоу.

ЧАА АРГАНЫҢ

А Ж Ы Ы

Марий АССР-ийн Паранга районунуң ажал-агайлары көдө ажал-агай, машиналарын коллективт ажылдарын иштөтүү методун чогаалдычы бау-биле шийткөөш, бедик ажалтыг чоруту чедип алган. Республикага болган буюрдууге хуралдарына Паранга районунун ажалдыгы артекан ажалдангы берте үенинде бедик темини болган шынарын чедип алганын үедер кылдыр айттып турган. Алаа улус мында деп харымсаар:

—Оларда техниктиг ажалдык шийчеп чорутуу ком-плекстери бар-ла болгай.

Иччалла-даа мидиг септел-ге мастерскааынын тараа ажалдашыны үенинде орга-низациага чүд деп санап бөт-төйи үедө деткиче албайи турган: көп-барын турар «техничка» машиналар бар-дыр, септелге комплекзиниң херө бар деп бис?

Ийе, херек деп, чаа чүдүлдү эгелдешчилер. Тунай аттыг колхоотуң инженер албаны, ийи ажылдакчылары буюрдуу-биле харымсаарын, Ажалдык машиналарын коллективт амыглан турар, оларын тех-никтиг ажалдашы баа комп-лекстиг болуп ужураат.

Техниктиг ажалдангы шийчеп чорутуу комплекстери 2 ПТС—ЧМ деп дөрт трактор тележаларында тургу-стурар. Ону ажалдык чыгыс трактор аам дүгүлүт ийи трактор соорутуу чорутуу. Ийи трактор комлекстик мастер-эдип-чи, газ-биле канчагы баа бир аам ийи слесарь ажал-даар. Алаалда агрегаторлар өскө шолчо чоруттарга, олар-биле ийи техниктиг ажал-да комплекстери база көжө бээр.

Чаа чүдүлдү ажалкын ил-ден, Паранга районунуң иш-дериниң дүгүлдү эртен чы-лын колдарынын-биле дөшт турган, иччалла-даа ол республиканың ортумак дү-жүдүлдү үш центер хой дүгүлдү ажал алган, ол дөдгө 1980 чылдык денели-дир.

Л. КОНОРЕВ,

(СЭТА-ның корр.).

ЧҮРЕКТИҢ ХАНЫЗЫНДАН БИЖЭЭН НОМ

АЛМА-АТА. (СЭТА-ның корр. В. Гажна). «Баштайгы майгынарда» деп номун автор экималарын Социалистиг Күш-ажылдык Маадыры Иван Ивановка тыыскан. Документалдыг төөмүнү республиканың «Найнар» деп ном үндүр чөри парлап үндүргөн. Алма-Атага кур чөри шчг-гөдип эгелээшкенин 25 чыл болган юбилейнин алдар бөлдүргөн байырлардагы Караганда областың Оскарка районунуң «Чаа срук» совхозтан чедип келген баштайгы кур-чөри-ниң чогадыкчы чединш-

кинеринге кадар-өттүг хө-вуларынч чыгырчылары болуп оң чөүр иизг байыр чедиргенер.

Ол кижиниң кайгамчык салым-чолууң дугайын «Кур чө» деп номунга эш Л. И. Брежнев бижиэн. Дайын үезинде ленинград-чы Иванов бодунуң төрөсн хоорайын камгалап турган болгаш аар балыглаткаш, ийи баудун чидирген. Үр эт-метининиң соонда ол Ма-захстанга чедип келгеш, аңаа артып алган. Ол тер-гимни эки механизатор болу берген. Оң дайынчы шак-надарыны күш-ажылы

дөшт шанчалдар — ийи Ленин орден болгаш Маа-дырың Алдын Чылдыкы немешкен. 1979 чылдын мартта И. И. Иванов ССР-Зин Дээди Советинге сөң-гүткан.

«Баштайгы майгынар-дан» деп ном кур чөри канчаар шчггөдип алганы-нын, аңаа кижилерниң кан-чаар өзүп, дайынчы турга-ныны дугайында кур-чө-риниң төөжү чугаазы бо-лур.

Сөөлгү үедө кур чөрлери шчггөдип алырыны ил-еп-

БҮГҮ БАЙДАЛ ТААРЫМЧАЛЫГ

СЭКП ТК-ның XXV сөөд-лениң хулаң алганы социал болган экономикаың програм-маны күсөлдөшкенин чугула-ды-чаады — ону беш чылды-уң үшкү чымы доозулган. Иччалган коллектив буюруу бодунуң ажал-чорудуулары түнөп, дараамында сорулга-ларын толдарып алган.

Кызылдык узуртуу бараан магазининиң арамгыда соци-алдист чарышма ол чыл-ды-биле 55 дуулар магазини-ниң коллективти тилкечи бо-лур. Иччал узуртуу сандыг дорециалык болган кез-те, тынкан ажалкын Комитеди-ниң шийтир Кызыл тууруу чаалап алган. Кап-ла холгаш 1979 чылдык бирги кварталды төнер болгай. Оң планын ба-ла хуусаа бетинде күсөдир дөшт бо коллективниң кеңеш-тинери кымак ажылдап, январь планын 109 хуу, а февраль-дамын—101,2 хуу күсө-диргенер.

Бо чединкилер канчап чедип алдынын туралы дөртүн билип алып сорулга-биле ажаа чөдө бердикис. Хоорайынч чөөн талаамында каш-ла чылдар бурунгар бедик үнөч хой каат чуртталга ба-зынчаларын бирозонин бир-ги калдында салды бо-ла бол-гай. Оң дайынчы витрина-ларымда магазинде бар ба-рааларын алышты дөдгөдөн чүгүртү көрүшкөн, экинчине келдики. Үчүр чоруу турар салым алыкчыларын чүгө ийи-чылдам-да салган чүт-көн чок түңү турар болду.

Иштиче кире бергеш, оң ол талаам хулаңда директор-лук бабилденге келдикис. Бо магазиниң ажалкынмында эге, деп директордан Августа Ивановна Бойина-биле та-имштымыс: өздөк, тоңтуу а-жы-чаңың, кижир ортуу ажа берген наамды кийи болду. Ол биске дараамында чүд-дөргү күсөдир-биле чугалаан берди.

Бо чылдарың дүргүдү-да шийти-биле багай энес чединкилериг ажылдап келдикис. Онуг беш чылдык дөрт чылдарында бараан саа-рылганымын планын хуусаа бетинде, бо чылдык декабрь 25-ке чедир күсөдир сорулга-дыг бис. Алаа кол-ла чүө—са-гыш чолонгөр, өздөк-эдилек, бедиклиг салдылар. Бистиги хоочуларымыс Галина Пав-лова Хабарова, Нина Ива-нова Шибалова, Анна Ива-нова Филиповага салым алыкчылар бо-ла өрүштөтү

лаереткен турарын көрүп бо-иладар. Олар дайынчымыс ажал-дыкта бааа ак сеткилдиги көргүдү, төлөшүт салгачы-ларын кижиндикти турар. А салбырлар арамгыда чарышка М. Оскерно эгелээшкенин га-лаптерин салбыры январь планын 109 хуу, а февраль-дамын 113 хуу күсөдир, мур-накчы болуп турар.

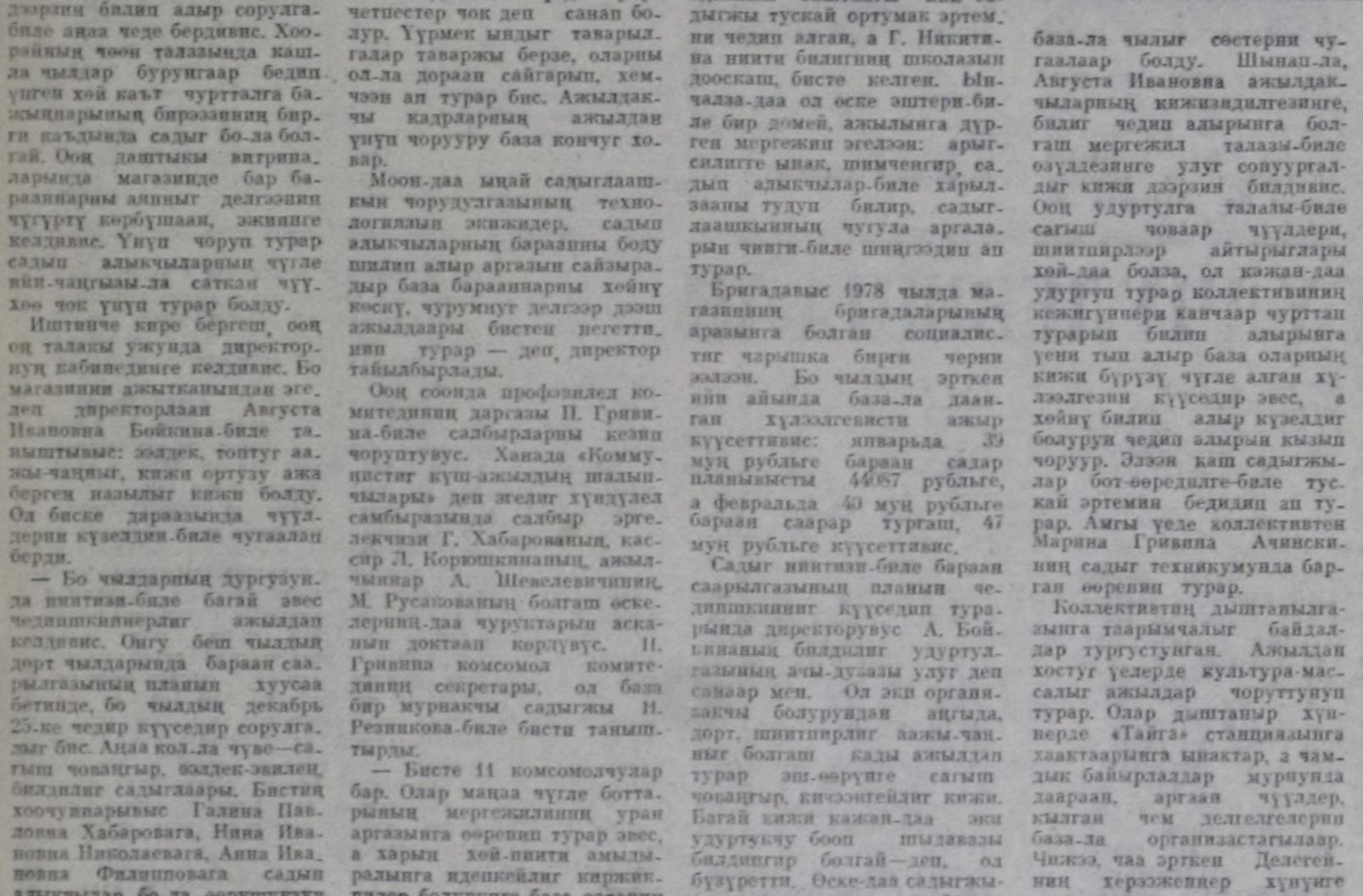
Холуга чок ажылдаар деп чаа системаны шийткөөшкө-ни ажалдангы буюрдууге оң мурнунда улуг-улуг негелде-лер барын күрүчтү сагынды-рып турары, ажалдыкы бую-рууну ийи кижилер бөксө-түш ажалдык шынарын эки-жидер талаам-биле кончуг улуг ажалдыг-дыр. Амыкта-рымыс хоочун эш-бөрүдөн үлестерип ап, олардан чымып калбас дөшт кымак ажыл-дап турарлар.

Чединкилерин чугалап турган, четтестер болган шийтир дугайын мыттавайи барып болбас-ла болгай. Ич-чалла-даа коллективниң ажалдыгыда амгы үедө улуг четтестер чок деп санап бо-лур. Үрүмкө илгиди тавакыл-гадар тавакыл берсе, оларын ол-ла доран сайгарып, хем-чөөн ай турар бис. Ажалды-кы кадрларын ажылдап үчүр чорутуу база кончуг хо-вар.

Моон-даа ийи салгылаш-кын чорудууларыныг техно-логиянын экинчидер, салым алыкчыларың бараанын боду шында алып аргызын сайма-рлар база барааларыны хойну көсүр, чурумун дөдгөдө дөшт ажылдаары бистен негетти-тин турар — деп, директор тайылырларды.

Оң соонда профивелд ном-тетиниң дартам П. Гривна-на-биле салбырларын көлөп чорутууус. Маала «Кому-нист» күш-ажылдык шалым-чыларын деп эгелдиг хулаңда салгыбарында салбыр эге-дирчиги Г. Хабарованың, на-сир Л. Корюшинович, ажал-чынар А. Шенелевичиниң М. Русислованың болган эскер-лери-лаа чуратарын эскер-линди дөштөп көрдүс. П. Гривна комсомол комите-динин секретары, ол база бир мурнакчы сандыгы И. Резникова-биле бисти тамыш-тырма.

Бисте 11 комсомолчулар бар. Олар маала чүгө ботта-рынын мергезиленин уран арамгына өрөшүн турар энес, а харын хой-инти амыл-дарыга идеялыг кирсин-чидер болурунга база өөрелин



26-39



ап турар болган коллектив-ниң улам хөгүлдөш дөшт чүгүлдүг ажылдап турар. Бистеге ол талаам-биле улуг дузаам хоочун сандыгылар дөшт буюрдуу турар-деп, ол кымак-биле чуга-лаады.

Магазинде Г. Хабаро-ваның А. Филипованың бол-ган И. Николаеваның удурт-каны коммунист күш-ажылдык үш бригадалары бисте идиктер садар салбыр-га элестип эскелди. Күсүк, часык үедөдө кедер идиктер хем-чөөгө, саккан санды алыкчы-лар хой болганында санды-кылар чай чок-ла ажылдап турар. Иччалла-даа Хабарова бистиги-биле бичин када чу-гаалаар үени тыпты.

Бисте 4 сандыгы бар: О. Чыкова, М. Воронова, Г. Никитина. Мен бодум олар-нын дайынчымыс кийи мөл. Салым шухуунга 1952 чылдан эгелен ажалдадым. Устунда адаямны баштайгы ийи сандыгы тускай ортумак эртем-ни чедип алган, а Г. Никита-на ниги билиниң шкөлөзүн дооскап, бисте келген. Ич-чалла-даа ол өскө эштер-би-де бир дөмөй, ажалдыга дүр-гөш мергезин эгелдөө: арыг-силгити мыак, ичмичегер, са-дым алыкчылар-биле харым-сааны тууду билди, салды-лашкынын чугула аргал-дын чинти-биле шийткөөдүн ап турар.

Бригадалык 1978 чылда ма-газинин бригадаларымың арамгына болган социал-дист чарышка бирги чөрин элөөн. Бо чылдын эртен чы-лын айында баа-ла дааган хулаңгезиниң акжар күсөдирген: январьда 39 муң рубльге бараан садар планымыс 4487 рубльге, а февральда 40 муң рубльге бараан садар турган, 47 муң рубльге күсөдирген.

Салым иштиг-биле барган саарлыгаамын алган чед-динкиниң күсөдир турар-рында директоруус А. Бой-инаның бидилгиди дүргүдө-дө, дайынчы хулаң хулаң деп санаар мен. Ол эки органи-даныс буюруудаи аргалда, дөрт шийтирлер аажы-чан-ың болган кады ажылдап турар эш-өвүрте салым чоңдугу, киргөөлөйтүг кийи. Багай кийи кажан-даа эки удуртучу бооп шылаадык беддиктиг болгай—деп, ол буюретиң. Өскө-даа салдыгы-лар директорунуң дугайында

БЕДЕТКЕЛ ЭКИ

Улуг-Хем районда «Ан-Тудуг» совхозтун Кызыл-Даг салбырынын ажал-иш-челери часы тарылгага белеткеди кидин-тулук чо-руудуп турар. Аймырлыг-да Ендан Чыскал-оол удурткан септиктерг зано-зу бо хүннегге чедип 140 иленири, 20 селканы, та-раа арыглаар үш машина-ны, суг чаштыр дөрт тракторну септеп дооскан-нар.

Техника септелгези-биле черелештир ишчилер хо-ву турлаан часы тарылгага база белеткеп турарлар. Ниги чуртталга чериниң, столовананың, ызыл-булуң-чуң, чунар-баныкынчу-гайлашыкынын дооскан. Часы хооу ажылдарынга киркир ажылчынар чет-челетинген.

Ч. ТОВАРИШАЯ,

Кооператорларда

МАКТАН-ДАА, ШҮГҮМЧҮЛЭЭН-ДАА

Өвүр районун Чая-Суурда холушак бараан сандыгына чөөкта чаа хуучулар хуралы болуп эркен. Анаа районуң эртен 1978 чылда чорудуп келген ажалкын өтөдүн болган Чая-Суур көдө магазиниң үлестүр болган аш-чөм бараан-ларына чөпүнү хергелдин хандырып келгенини түнө-дөргө дугайында хоочун салгыгы Серен Бөрбөңүз ил-ет-келиң өдүрушканын өсүргүл-биле дыннааган.

Салдыг 1978 чылда чединкиниң ажалдык үлестүр барааннар сарылганын 76,4 муң рубльге азы планын 108 хуу, а аш-чөмниң 35,6 муң рубльге азы планын 113 хуу күсөдир.

Иччал-буру кылыгым ийик-хөп, ажалчын хөп, кирээлий салгытар, хөвөдүн фыйкалар, хөм бродни идиктер чөпүнү хергелдин өдүлгөр көзү турары багай энес. Оң ийи аш-чөм айынаан талаам-биле хандырылса баа экижөөн деп ол хуралда демделгөн. А баян иштиниң дериг-херекселери, көжөге пестери, хенестер, маала чыдылар болган оон-да өскө барааларын аң-даа чоңа чедитир салгылаары райго бөштөдөр черинге беда салдыгылар Серен Бөрбөңге, Серенада Сөсөрбага хуралга санал бергенер чагып турган. Аш-чөм бараанларында өл, нота, үс айым, консервалан чөмөр болган бичин урулгара таарыштыр белеткөөн кашалар товар турарын хуучулар айтканы.

Суурга ажылдап турган пекарны дүжүргөн соонда, Тор-галым суурдан неделада 1-2 катан машинага адеб сөөртү-болу берген. А оң шынары чамдыкта баксарай берген бо-лгулар. Иччалган сууртун адеб-биле хандырылганы эде көөрүн көдө Совет болган райго баштаар черинге хуучулар санаады.

Т. ДАМБАЯН.

ШЫН

Бөгүн — Делегейниң театр хуну

ТЕАТР БОЛГАШ КӨРҮКЧҮ ЧАА ШИИЛЕР

Бистиң чуртувуста нежизниңче 580 театр көрүкчүлөргө бараан болуп турар. Театрларга болгаш концерт залдарына чылдың-на 260 миллион кижи барып турар, ол дээрге СССР-ниң чурттанчы чоңунга дөңсөөр сан ышкымыл. Көрүкчүлөр үежилери-биле болгаш эртен уениң мадырлары-биле умужаңып, аңгы-аңгы чурттарның улустарының ажил-хертериники дугайында хыну билеп ап турарлар.

Совет театр бедик идеаларының индир, никилерниң күзөл-чүткүлдериники илдердикчи, коммунист кижизилдегиники дээштиг чепсез болуп турарын СССР-ниң улустуң артизи, Бүгү-зеилделик театр нитимелиниң баштаар чериниң даргазы М. И. Царев чугаалап турар. Бистиң чуртувуста театр байырлалын чылдың чутула болушунуңарыга турсаказдып турары чачыл апарган. Бо чылын ук байырлалды Делегейниң уруглар чылынга турсаказан. Бүгү-ле бөлүктөрүн репертуарында бички көрүкчүлөргө турсаказган тускай шилерни кирген.



Делегейниң театр хунуна уткуштур республиканың хөгжүм-шия театрының чогаалчы бөдүү көрүкчүлөргө чаа бөлестерин кылган. Тыва бөлүктү артистериниң ший хуну апар чыгууларга көргүсөөр ажылдары — Делегейниң уруглар чылынга турсаказаттыла.

Орус классикалык сымалдарының бирээзи — Д. Фонвизиния «Недоросль» деп сураглы комедияны тыва дылга «Тактагалдай» деп ат-биле тургускан. Ытчанга амдыларды чыгып ала-биле шүтүмүзүң шак ол ийгириңиң пинин театрының артизи Давар Барымаа отуздурган. Ол моон мурунда А. Салысжийниң «Барабалты» кыс, М. Байжигеитиң «Өжөө» деп шилерин отуздургулааны билер бис.

Республиканың хөгжүм-шия театрының орус бөлүүнүң артистери Барымаа-Хемчик болгаш Бай-Тайга районнарда чедишкенин ойноп чоруп турар. Оларның репертуарында РСФСР-ниң национал драматургия талазы-биле Ленинград хоорайга болуп эртен фестивалының дипломнуг шийи — И. Юзевтиң «Вш-биле звес» деп кударанчы комедиязы бар. Ол ышкыш М. Радионовтун «Байы-саалга» деп шийин неэрниң ажил-ишчилеринге баралгалдып чоруурлар. Бо шилерин бөлүктүң көл режиссеру Виталий Шляк билдилги тургускан.

Артистер чон мурунга уран талантынын бараалгадырындан аңгыда, театр уран чүүлүнүң дугайында болгаш беттарының чогаалчы планнарыга хамаарышкан умужаңгалары эрткири чорур.

Эртен чылын Москвада Шуккин атыг театр училищениң дооскан анык артисттерин бир бөлүү Чен-Хемчик районда ойноп чоруп турар. Анык артистер бо уаада чөөн-хемчикчилерге Ф. Шиллериниң «Нара сагыш болгаш ханы ышкыш» деп сураглы шийин бедик мергежилди күсүлдө-дизи-биле ойноп турарын көрүкчүлөр демдегилгези. Артистерин орук-суугу эри чоруурун болгаш оларга чогаалчы чедишкенин-нерин кузун чылыг сестерин чон сөгөп турар.

Бистиң көрүкчүлөргө арестөөр бо шилерин шюлачылар, ийи чакы дымталгаларының хүнерилде найсылал Кызылга көрүп болуп сөөр, эртен уруглар. А апрель айга артистер районга аътаныптар.

ЧУРУКТА: Д. Фонвизиния «Тактагалдай» деп комедиязында сцена.

ЧАСКЫ КӨРҮЛДӨ

Транспортка болгаш кудумчуларга айым чок болурун чакыткан көрүлдө чоруп дуулам узамчылар түрү. Оң чедишкенин доостурунга бүгү-ле хөй-инти болгаш профбилел организацияларының илдепкейлиг киргизген негеттер. Бистиң хоорайның кудумчуларыга болгаш оруктарга шимчешкилерге таварычалыг бай-далдары канчан чеди ап болуру? Бо айтырар хоорайның автобүдүргө черлерин удуртулазын болгаш өскө-лаа организацияларның доктаамал кичээгининге турар умужурут.

Бир-ле дугайында авто-транспорт чүүлүнүң техниктиг байдалыңа кичээгин салгыр арестөөр чутула. Мацаа чолаачы кижиниң рөлю көнүтүг уду, чүте алаа чүте ол бөдүнүң автобилдинде канды урелишкенин-нер тыткан келгенин чогуур өнүлде эсерин биле болур. Автобилдин үрелишкени чок чоруу шимчешкиниң айым чок болурунга уду уду-ураалыг. А оң үрелиш аян илдепкейлиг байдалы чолатчы кижиниң ажилдарына уду шимчешкиге болганында индиг бай-далдыг транспорт чүүлүнүң ажилде үнерин орук шимчешкиниң дүрүмүндө эңишкереин турар. Ытчала-лаа бистиң хоорайның кудумчуларына, оруктарга дугуу кошкык бажылаттыган аям термос системаны баган айкалып чоруур, хирдин машиналар бо-ла таварым бээр-дир. Транспорт чүүлдеринин техниктиг байдалын эңилгенин чоруунга де-журный механиктер уду харымсалгалыг: автобилди бурдуу элечегин реесте үер мурунда олар кичээ-тейлиг хынаар худуогеинг.

Хоорайның алдан органи-зация, бүдүргө черлериниң удурткучулары шимчешки-нин айым чок болурунүң чакы көрүлдө эртки-реринге хамдарыштырган март эгинде болган чүүл-дерин хуралыга автобил-дерин элечег соода доктааткан шағыла гаржила элечег тургузар талазы-биле контролга моон мурунда мшыаң баа-ла кошкык кичээгин салдын турарын демдегез. Шыпал-ла чолаачыларның машинамы айма соода гаржила оңок тургузар үенин айтпалан болурун КАИ ажилдачылары хынал-делер үенинде илереткен. Ылдыг чүүлдер чолаачылар-ның чуруму кошкан, ажилдагы шийин соода машинамы эврик башкаар чоруктарга чедирин турар. Чөгүм-на ил-чаар чурум чорун чоран «Коммунисттик херем» совхозтун чолаачыны Хомушкуну, «Тилдег» совхозтун чолаачыны Мөңүштү болгаш оон-лаа өскөлери КАИ-ниң

СПОРТ ШЫДЫРАА

МАРГЫЛДАА УЛАМЧЫЛААР

В. Луканов — И. Шиягин оларның аразында Тыва АССР-ин чемпиону ат дээш маргылдаа уламчылаашкан. Баштайгы уаада республика маргылдааныга саны деп болган бо спортчулар март 24-те улаштыр ойнаанар.

Маргылдааның негелдери мындыг: 6 салыг дургузунда 3,5 салым кайы бирээл баштай алган таварылгала ол кижиз 1978 чылдың чемпиону кылдыр чарлаттынар. Ол үенин иштинде мындг түнелди кым-даа көргүсөөр баштайгы тунелдеге чедир каш-даа салгым ойнаар.

Ойнаттыган ийи салыгта Бин-Хемнин Туран хоорайның адын камгалан келген анык шидыраачы В. Луканов дуржулгалыг ууруланыкчысы И. Шиягин-биле турштуг ойнадыг сонгаарлаттыган. Ийгилянге ол хаймышаал.

Д. САЛЧАК.

ТУРИСТЕР ӨӨРЕДИЛГЕЗИ

Тываның каас-чараш бойдуу турастериниң кичээ-теин шагда-ла хаара туткан. Барыма-Хемчик районунуң база бир каас-чараш бойду-стур чери — Уду-Актын Эге-Белдир суурлан (Ак-Дову-рак — Абаам оруунуң 76 кило-метринде) хаактыг аян-чо-рукчулар удурткучуларын беле-теп, өөредир Бүгү-дөлек семинары эгелээ. Ында ийи-тиз-биле 100 кижиз киржи-чылг элзон каш бөлүктөр кпржин турар. Олар аны-ангы берге категориялыг маршруттары эртер. Марш-руттар Кызыл-Тайга сызыг тавараан, Көп-Хөлээш, ча-раш бойдуостуг Кара-Хөлге чедер. Аңаа дымтанган соон-да хаакчылар Мангыт хем-нен, Даштыг-Хөл таваргы аян-чоруун уламчылар. Ол ышкыш олар Биче Абаам болгаш Ош хемперге, Позариян база Кара-Даш хөлдерге чедер. Оларның аян-чоруу Удуг Ош суурга доостур.

Х. МОНГУШ.

СПОРТ

Дельтопланерге ужуудушкун



Дельтопланга ужуулары — бистиң республикада спорттун база бир чаа хеври. Тываның ак-көк дельтеринге дельто-планга баштайгы ужуудушкун-нар 1976 чылдың чаймында эгелээ. Эң-не баштай Кызылда пассажирлер автотранспорт бүдүргөзүниң муракчы чолаачыны Юрий Чихачёв болу-нуш шийи-биле дельтопланга чогаалын кылган, ол-ла бүдү-рүлгениң чолаачыны Николай Шумов, Красноярскиниң по-литехниктиг институтунуң Кы-зылда филиалының студенти Сергей Лас-оол олар-биле баш-тайгы ужуудушкуннары кылганар. Оон эгелээш-ле спорт-тун бо хеври Тывага сайын-ар эгелээ.

Бүдүргөзүниң муракчымы, хөй-интиги тренер Юрий Чи-хачёв бистиң республика-ның спортчулары өжи билер. Ол бөксө спорттунуң секциязын Кызылдың пассажирлер АТБ-зинге 1960 чылдарың эгелее-ле ажиткаш, он ажит чылар-да дыка хөй бедик мергежилди бөксөлөрүниң белектөөн. А 1976 чылдың чаймында эгелээш ол дельтопланеризм спортунче ханылап кирген.

Баштайгы үедө оң ажит-кыч секцияныга киржир кү-зелдиглер мынд-ла көнүч хөй звес турган. Чүте дээрге спорттун бо хеври өске сек-цияларын көнүч ылаттыг. Аңаа калкы-шмырак, авал-гыр-кашпагай, тывынгыр бол-гаш дидим үлүс херек турган. Бир чыл эртенде Юрий Алек-сеевичиниң секциязынга үжен хире кижиз хаара туттуган турган. Олар өске хоорайлар-дан келген бедик дуржулгалыг дельтопланеристерни арга-дуржулгалыг күзелин-биле өөренип ап, мергежилди кес-күз-биле бедидиң эгелээ.



ЧУРУНТАРДА: Ю. Чихачёв (ортузуна); агаарга ужуудурун үезинде. Авторнунң фотолары.

СПОРТ

ФОТОРЕПОРТАЖ



Дидимнеринд спорттунга хандыкшылыгылар-ның чаа сезонунун ажилдыкшыны эртен дымтанар хүнерде Элегес-Аксының чогуунга болуп эркен. Аңаа эң-не шымырак спортчулар киришкен. Дельтопланеризм ажил калаачы ужуулары Юрий Чихачёв бедик мергежил-дини көртүп, бирги черин бүдүрелди-биле чаалап алган. А стандарт класска ужууларына аэрпорттун техник Анатолий Казаченко чөм-поинаан.

Болуп эркен маргылдаанын түнелде Тываның шийдеге командазынын составын тургускан. Олар ам Братские болуп маргы-лааже аътаныптарлар.

В. ЧАДАМБА.

ЧУРУНТАРДА: Ю. Чихачёв (ортузуна); агаарга ужуудурун үезинде.



Авторнунң фотолары.